

RIJEČNI TURIZAM

Kuzman, Brigita

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:253977>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

BRIGITA KUZMAN

RIJEČNI TURIZAM

Završni rad

Šibenik, 2019.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

RIJEČNI TURIZAM

Završni rad

Kolegij: Teorija i organizacija turizma

Mentor: Jelena Šišara, univ. spec. oec., v.pred.

Studentica: Brigita Kuzman

Matični broj studenta: 1219056339

Šibenik, 2019.

RIJEČNI TURIZAM

BRIGITA KUZMAN

bkuzman@vus.hr

Sažetak rada

Turizam 21. stoljeća je u suprotnosti stresu, žurbi i cijelom teretu urbane civilizacije. To je formula koja sadrži mješavinu kulture, avanturizma i naturalizma. Turizam je definitivno jedan od gospodarskih sektora koji ostvaruje najbrži rast i donosi određene beneficije. Kada se govori o riječnom turizmu, može se primijetiti da je on manje zastupljen, odnosno nije toliko razvijen koliko bi mogao biti. Moderni turista nije više osoba koja putuje da bi negdje išao ili da bi se divio moru ili rijeci koja samo teče. Rijeke predstavljaju glavni turistički resurs, pružajući spektakularne sadržaje, rekreacijske sadržaje, prijevozno sredstvo, osjećaj baštine i avanture, te veze s okolišem i prirodnim svijetom. Riječni turizam čini značajan dio svjetske turističke potrošnje, a aktivnosti kao što su krstarenja i rafting čine ga gospodarski važnim područjem turizma koji zahtijeva dubinsku analizu. Temeljna je hipoteza ovog rada da je turizam u Republici Hrvatskoj jedna od ključnih gospodarskih grana, no upitno je li riječni turizam kao jedan od oblika turizma održiv u budućnosti. Rijeke su fascinantna mjesta, pokazujući prirodni šarm i korisnost za široku lepezu ljudskih aktivnosti. Tijekom povijesti, one su korištene kao prometne rute, kao izvori hrane i, u novije vrijeme, kao mjesta za posjetu i igru. Također su glavni prostorni elementi krajobraza i predstavljaju značajan turistički resurs. Njihova uporaba raste kako ljudi počinju shvaćati ugodnost pogleda na rijeke, a turistički operateri shvaćaju potencijal za krstarenje rijekama. Korištenje umjesto zlouporabe rijeka je važno i postat će sve važnije pitanje u budućnosti, budući da potražnja za tim ograničenim resursima raste s porastom svjetske populacije. Turizam ima veliki utjecaj u tom kontekstu i uvijek treba nastojati biti pametan u korištenju resursa. Rijeke su zauzele središnje mjesto u ljudskoj povijesti još od početka civilizacije i prije. Osigurali su vodu i plodne

aluvijalne ravnice koje su održavale prva ljudska naselja i na taj način poticale akumulaciju bogatstva temeljenog na poljoprivredi i trgovini. Vidljivo je da su rijeke važan, ali iznenađujuće zanemaren aspekt globalne turističke industrije. Ipak, one su temelj mnogih ekosustava koji podupiru ekoturizam i druge rekreativne aktivnosti.

(37 stranica / 9 slika / 2 tablica / 43 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: rijeke, turizam

Mentor: Jelena Šišara, univ. spec. oec., v.pred.

Rad je prihvaćen za obranu:

RIVER TOURISM

BRIGITA KUZMAN

bkuzman@vus.hr

Abstract

Tourism of the 21.st century is in contrast with stress, the rush and the whole burden of urban civilization. It is a formula that contains a blend of culture, adventure, and naturalism. Tourism is definitely one of the economic sectors which has the fastest growth and brings certain advantages. When it comes to river tourism, can be noticed that it is less represented and it is not as developed as it could be. A modern tourist is no longer a person who travels because of traveling or to admire to the sea or the river that just flows. Rivers are presenting the main resource of tourism, providing spectacular facilities, recreational facilities, transportation, a sense of heritage and adventure, and connections to the environment and the world of nature. River tourism is a huge part of the world's tourism investments, and activities such as cruises and rafting make it an economically important tourism area that requires in-depth analysis. The basic premise of this work is that tourism in the Republic of Croatia is one of the key industries, but it is questionable whether river tourism as a form of tourism is sustainable in the future. Rivers are fascinating places, showing the natural charm and usefulness for a wide variety of human activities. Throughout history, they have been used as traffic routes, as food sources and, more recently, as places to visit and play. They are also major spatial elements of the landscape and are representing a significant tourism resource. Their use is increasing as people begin to realize the joy of river views and tourist operators are realizing the potential for river cruising. Utilization, rather than river abuse is important and will become an increasingly important issue in the future as need for these rare resources grows as the world's population grows. Tourism has a big impact in this context and one should always attempt to be smart in managing resources. Rivers have been in the center of

human history since the beginning of civilization and even before. They provided water and fertile alluvial plains that produced the first human settlements and thus encouraged the growth of wealth based on agriculture and commerce. Rivers are an important but surprisingly underestimated aspect of the global tourism industry. Nevertheless, they are the foundation of many ecosystems that support ecotourism and other recreational activities.

(37 pages / 9 figures / 2 tables / 43 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Šibenik

Keywords: rivers, tourism

Supervisor: Jelena Šišara, univ. spec. oec., v.pred

Paper accepted:

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POJAM I ZNAČAJ TURIZMA	2
2.1. Definiranje turizma.....	2
2.2. Motivi turističkog putovanja	2
2.3. Održivi razvoj turizma.....	3
2.4. Međuodnos prirode i turizma	3
3. ODREĐENJA I DEFINICIJE SELEKTIVNOG TURIZMA	5
3.1. Selektivni turizam.....	6
3.2. Klasifikacija i sistematizacija selektivnog turizma	7
4. RIJEČNI TURIZAM.....	8
4.1. Važnost.....	9
4.2. Upravljanje rijekama	10
4.3. Uloge i održivost	11
5. RIJEKE KAO „TURISTIČKI PROIZVODI“	12
5.1. Riječna krstarenja	14
5.2. Riječna krstarenja u Hrvatskoj	16
5.3. Poticanje razvoja riječnog krizinga	19
5.4. Mogućnosti razvoja nautičkog turizma na plovnom putu rijeke Drave	21
5.4.1. Trenutno stanje nautičkog turizma na Dravi	21
5.4.2. Potrebne mjere za unaprjeđenje nautičkog turizma na Dravi	21
5.5. Mogućnosti razvoja nautičkog turizma na hrvatskim rijekama.....	22
6. TURISTIČKA VALORIZACIJA RIJEKE CETINE	25
6.1. Primjer rafting avanture na rijeci Cetini	25
7. DOLINA RIJEKE NERETVE	27
7.1. Kutak za turizam	28
7.2. Turistički potencijal.....	29
8. POMORSKI TURIZAM KAO KONKURENT RIJEČNOM TURIZMU.....	31
9. ZAKLJUČAK	32
INTERNET IZVORI:.....	34
POPIS SLIKA:	35
POPIS TABLICA:.....	36
POPIS GRAFOVA:.....	37

1. UVOD

Rijeke predstavljaju glavni turistički resurs, pružajući spektakularne sadržaje, rekreacijske sadržaje, prijevozno sredstvo, osjećaj baštine i avanture, te veze s okolišem i prirodnim svijetom. Riječni turizam čini značajan dio svjetske turističke potrošnje, a aktivnosti kao što su krstarenja i rafting čine ga gospodarski važnim područjem turizma koji zahtijeva dubinsku analizu. Cilj gosta nije poslovnog karaktera već prvenstveno odmor zatim bijeg od svakodnevnice, želja za učenjem ili zabavom. Temeljna je hipoteza ovog rada da je turizam u Republici Hrvatskoj jedna od ključnih gospodarskih grada, no upitno je li riječni turizam kao jedan od oblika turizma održiv u budućnosti. Cilj ovog istraživanja je dobiti odgovore na pitanja koliko je razvijen riječni turizam te u kojoj mjeri nositelji razvoja sudjeluju, a prema tome i zadovoljstvo kako lokalnog stanovništva tako i turista koji borave u Hrvatskoj. Rad je kompozicijski podijeljen u pet poglavlja. Nakon uvodnog razmatranja, u drugom poglavlju je predstavljan općenito turizam uz pojedina potrebna objašnjenja. Nadalje su navedeni selektivni oblici turizma, uz zaustavljanje na onaj ključni u ovom radu, riječni turizam. Treće poglavlje se odnosi na riječni turizam, rijeke kao turističke proizvode, riječna krstarenja, brojne mogućnosti i potrebne mjere za unaprjeđenje te općenito njegov razvoj i značaj. U četvrtom poglavlju je iznesen primjer rijeke Neretve kao potencijala za razvoj riječnog turizma, dok je u zadnjem dijelu prikazana usporedba pomorskog i riječnog turizma. Rad je napisan indukcijско- dedukcijskom metodom. Izrada rada temeljena je na proučavanju dostupne stručne literature, znanstvenih radova, knjiga i korištenjem interneta.

2. POJAMI I ZNAČAJ TURIZMA

2.1. Definiranje turizma

Naziv turizam počinje se upotrebljavati tek u 19. stoljeću, a s obzirom na upotrebu riječi turizam, njegov razvitak se može podijeliti u tri razdoblja: putovanja radi rekreacije u kojima su turisti isključivo iz privilegirane klase, putovanja turista iz privilegiranih društvenih slojeva nazivaju se turistička i traju od polovice 19. stoljeća do Prvog svjetskog rata i putovanja kao masovna pojava turista iz svih društvenih slojeva koja počinju od završetka Prvog svjetskog rata. ¹Unatoč zadiranju turizma u daleku prošlost, ipak svojom masovnošću on pripada XX. Stoljeću, a nagla urbanizacija i industrijalizacija, razvoj komunikacija, rast životnog standarda i slobodnog vremena stvorili su preduvjete za njegov razvoj. I dok je ranije turizam bio privilegij i dostupan samo najvišim slojevima, danas postaje sve više svojina najširih slojeva u gospodarski razvijenim zonama svijeta. U literaturi se često ističe da su jednu od najprihvatljivijih definicija turizma dali švicarski autori Hunziker i Krapf, koju je usvojilo i Međunarodno udruženje znanstvenih turističkih eksperata (AIEST), a koja glasi : „Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvih boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost“.²

2.2. Motivi turističkog putovanja

Monotona i standardizirana svakodnevica, posao, kuća, posao, te stresna borba za osiguranje egzistencije, oduzima energiju, dovodi do zasićenja ljudskog organizma i stvara potrebu za odmorom i relaksacijom te obnavljanjem energije za budući posao. Za svakodnevno normalno obavljanje poslova i radnih zadataka čovjek treba zadovoljiti primarne potrebe (hrana, piće, odjeća, stanovanje) koje još možemo nazvati egzistencijalnim jer osiguravaju ljudski bioritam i omogućuju njegovo svakodnevno obitavanje. No osim primarnih ili egzistencijalnih potreba, svaka osoba ima i sekundarne potrebe (potreba za pripadnošću, potreba za poštovanjem, potreba za samoostvarenjem, potreba za znanjem i razumijevanjem i potreba za estetikom) koje život svake osobe čine smislenijim, kvalitetnijim, sadržajnijim i kompletnim.

¹Ružić, P., ; Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, 2009. str. 1-7

² Blažević, B., ; Turizam u gospodarskom sustavu, Fakultet za hotelski i turistički menadžment Opatija, Opatija, 2007.str. 72

Kada se govori o turističkim potrebama, tada se govori i o turističkim motivima ili pokretačima zadovoljavanja turističkih potreba. „ Motiv je potreba ili želja udruženja s namjerom postizanja odgovarajućeg cilja. Sama potreba za hranom nije motiv, a također ni hrana sama po sebi nije motiv. Motiv je težnja za uzimanjem hrane kako bi se zadovoljila potreba za njom.³ „Turistički motivi ili pokretači za zadovoljenje potreba su unutarnji poticaji čovjeka za uključivanje u turističke tokove i zadovoljavanje turističkih potreba.“⁴ Turističko putovanje nastaje sa svrhom zadovoljavanja turističkih potreba, a te potrebe se javljaju nakon zadovoljavanja egzistencijalnih potreba. Najčešći motiv koji potiče ili pokreće na turističko putovanje je odmor, ali pored njega imamo i niz drugih motiva koji nas potiču za zadovoljavanje drugih potreba: sport i rekreacija, lov i ribolov, planinarenje, jedrenje, gastronomija, kulturne znamenitosti i novo iskustvo i doživljaji.

2.3.Održivi razvoj turizma

Održivi razvoj uključuje zadovoljavanje potreba današnje generacije bez dovođenja u opasnost mogućnost budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe. On je usmjeren na očuvanje okoliša, udovoljavanje ljudskim potrebama, promoviranje unutar generacijske jednakosti, s jedne strane, te u konačnici na povećanje kvalitete života ljudi i ekonomski razvoj države. Bitan element održivog razvoja je razina i način korištenja obnovljivih i neobnovljivih resursa, s posebnim naglaskom na one neobnovljive. Obnovljivi resursi ne smiju se koristiti iznad njihova regenerativna kapaciteta. Održivim razvojem turizma treba maksimizirati koristi od turizma i istodobno minimizirati štete ili troškove, te usmjeriti i limitirati turistički razvoj sukladno zahtjevima održivog razvoja turizma i ekonomskog razvoja.

2.4.Međuodnos prirode i turizma

Prirodne resurse treba tretirati kao bitan dio turističke ponude koja zadovoljava turističke potrebe jer je zadovoljenje zdravstveno rekreacijskih, a potom i kulturnih turističkih potreba, osnova svih turističkih kretanja. Turizam traži kvalitetan, prirodan i očuvan prostor na koji svojim destruktivnim učincima, nažalost, sustavno djeluju, osim turističkih i mnoge druge gospodarske djelatnosti alocirane na istom prostoru, a koje svojim aktivnostima uzrokuju narušavanje pa i uništavanje prirodnog okruženja, što je u suprotnosti s temeljnim ekološkim i

³ Ibidem, str. 87. prema Krech i Krutchfieldu, 1973., str 280.

⁴ Ibidem, str. 87. prema Krech i Krutchfieldu, 1973., str 283.

etičkim postulatima svakog društva, što posebice remeti skladni dugoročni razvitak turizma. Efekti u okviru rasta ekološke svijesti i globalnog ekološkog pokreta u odnosu na prirodu i na njenim temeljima stvorenu materijalnu kulturu, ne odnose se samo na ljepotu i raznovrsnost pejzaža, nego i na očuvanje svih prostornih, etničkih i regionalnih raznolikosti koje su se u tom prostoru našle slijedom milenijskog djelovanja čovjeka u njegovoj kulturi rada i života. Danas je znanstveno dokazano da „turizam višestruko, kako pozitivno tako i negativno, utječe na kvalitetu sveukupnog prostora“.⁵ Premda turizam obilježava relativno kratka povijest, on je u procesu svoga razvoja doživio transformaciju kao malo koji segment društva, a transformaciju turizma posebice označavaju prijelazi iz individualnog u masovni turizam te iz stacionarnog u mobilni turizam uz aktualne procese povratka prema individualnosti turizma kroz različite selektivne oblike i forme.

⁵Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu 2011. str. 113.

3. ODREĐENJA I DEFINICIJE SELEKTIVNOG TURIZMA

Sasvim je logična i povijesno verificirana evolucija u razvitku bilo koje od društvenih ili gospodarskih pojava pa tako i turizma i to kroz različite oblike i forme od nukleusa, stasanja, razvitka, ekspanzije te diferencijacije koja navješćuje razvoj novih oblika sukladno civilizacijsko kulturološkim trendovima u sferi ponude i potražnje. ⁶Povijest turizma pokazuje konzistentan slijed od sporadičnih putovanja do masovnih migracija uz logičnu diversifikaciju i disperziju na posebne i pojedinačne oblike, vrste i podvrste turizma od kojih svaka može slijedom vremena i društvenog razvitka te rasta i kvalitativnog razvitka ljudskih potreba imati identičan slijed. ⁷To je rezultat intenzivnih promjena na međunarodnom turističkom tržištu. Sve veća očekivanja turista su potpomognuta medijima i telekomunikacijama, većom obrazovanošću i prethodnim osobnim iskustvom i znanjem. Isti faktori utječu i na brže prenošenje informacija i sve veći utjecaj promocije usta do usta. Inovativne ponude i inscenacije, koje pored osnovnih standarda omogućuju i neobična iskustva, iznenađenja i poticaje, sve su prisutnije u turizmu. Turisti time dobivaju posebnu atmosferu ili emotivnu dodatnu korist (ambijent, doživljaj, zabava, avantura, druženja s domaćinima itd.). Sve su izraženije promjene u potrebama potencijalnih turista rastom životnog standarda pri čemu turisti raspoložu sa sve više novca uz racioniranje slobodnog vremena, a novac i vrijeme su dva osnovna preduvjeta za uključivanje u turističke tokove. Rezultat je tih promjena sve veća popularnost kratkih i kružnih putovanja na kojima se najbrže i najudobnije može doživjeti najviše. Tržište se sve više raščlanjuje na podskupine koje su definirane životnim stilom, osobnim sklonostima, potrebama i životnim prilikama. Sve ovo potiče interes za različite oblike i vidove turizma na svim razinama turističke potražnje. To prati i sektor turističke ponude kroz brojne inovacije kako smještajnih kapaciteta tako i sadržajnih elemenata široke lepeze turističkog proizvoda. Turisti današnjice tragaju za što kvalitetnijim odmorom, rekreacijom, zabavom i zdravljem, sve više sami istražuju i osmišljavaju putovanja ili pakto kombiniraju s aranžmanima specijaliziranih organizacija posredništva u formi agencija i turoperatora. Sve su češće u potrazi za nezagađenom atraktivnom prirodom koja nudi relaksaciju, zadovoljstvo, rekreaciju, zdravstvenu rehabilitaciju, umjetnost i tradiciju, kroz bijeg od zamorne svakodnevice ili pak putuju zbog različitih iracionalnih motiva.

⁶ Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu 2011.

⁷ Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu 2011.

3.1. Selektivni turizam

Selektivni turizam, predstavlja svojevrsni odgovor na probleme u suvremenom turizmu uzrokovane masovnim „hard“ turizmom i njegovom infrastrukturom. Suvremeni teoretičari turizma nalaze odgovor upravo u razvoju alternativnih (selektivnih) oblika „soft“ turizma, odnosno putovanja koja nisu masovna, shematska i bezlična. ⁸Tako navedeni oblici turizma koji se u literaturi nazivaju još odgovornim turizmom, individualnim turizmom, turizmom posebnih oblika, alternativnim turizmom i sl., predstavljaju suprotnost negativnostima što ih je donio masovni turizam, a cilj im je potpunije zadovoljavanje posebnih želja i potreba suvremenih turista. To je očito i svojevrsni povratak korijenima, odnosno počecima turizma u okviru tzv. predturističke pa i turističke epohe, koji se očituju kroz: zdravstvena obilježja, kulturološka obilježja, nautička obilježja, auto moto obilježja, odmor u prirodi i ruralnim prostorima i sportsko pustolovna obilježja. Ova obilježja postupno poprimaju sve intenzivnije oblike i organizirane forme slijedom procvata tehnologije i prometnih sustava te preko turističkog organiziranog sustava poprimaju i svoju tržišnu dimenziju pretvarajući se u opće prihvaćene selektivne oblike turizma operacionalizirane gotovo do apsurdna na strani ponude i potražnje. U stručnoj literaturi često je zastupljeno mišljenje kako je selektivni turizam generički pojam deriviran iz klasičnog masovnog turizma, odnosno, pojedinih segmenata i oblika kao što su kamping, nudizam ili pak izletništvo. Prema analizama T. Pančić-Kombol (2000,86), sukladno turističkoj literaturi devedesetih godina 20-og st., alternativni (selektivni) turizam može se razumijevati kao generički pojam kojim se obuhvaćaju svi oblici turizma što se u novije vrijeme sve više razvijaju te sve jasnije pokazuju obilježja po kojima se razlikuju od masovnog turizma. U tom smislu ona selektivni turizam definira kao organizaciju različitih oblika turizma usklađenih s prirodnim i društvenim vrijednostima lokalne zajednice koji omogućavaju gostima i gostoprincima uživanje u pozitivnim i vrijednim interakcijama uzajamnog iskustva. ⁹Važno obilježje selektivnih turističkih vrsta je disperzija, odnosno diverzifikacija¹⁰ ponude i turističkih proizvoda. Važna karakteristika selektivnih turističkih vrsta očituje se u poticanju gospodarskog razvoja destinacije, posebice malog gospodarstva. Ova karakteristika traži više pažnje od strane državne i lokalne administracije, posebice zemalja u tranziciji s obzirom da se veći dio nacionalne ekonomije temelji na malom i srednjem poduzetništvu.

⁸ Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu 2011.str. 220.

⁹Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu 2011. str. 223.

¹⁰ Činiti nešto različitim

3.2. Klasifikacija i sistematizacija selektivnog turizma

S obzirom na postojanje nesuglasica glede definicije pojedinih oblika turizma, posljedično se javljaju novi nazivi užih elemenata turističkih kretanja slijedom posebnih motiva, potreba i ciljeva, što uvelike otežava kategorizaciju i klasifikaciju oblika selektivnog turizma. U tom smislu vrijedno je navesti klasifikaciju oblika turizma C. Kaspara (1975, 14-15) koji je među prvima turizam podijelio glede više različitih osnova te na mnoge oblike unutar dvije osnovne podjele prema motivaciji te prema vanjskim učincima. Podjela prema motivaciji obuhvaća: rekreativni turizam, kulturni turizam, socijalni turizam, sportski turizam, komercijalni turizam i politički turizam, dok se podjela prema uzrocima i vanjskim učincima dijeli prema: podrijetlu (nacionalni i međunarodni turizam), trajanju boravka (turizam kratkog boravka, turizam graničnih prijelaza, rekreativni turizam na bližim odredištima, turizam dužeg trajanja boravka, turizam godišnjih odmora), sezonama (ljetni i zimski turizam), broju sudionika (individualni, kolektivni, turizam skupina, klupski turizam, masovni i obiteljski turizam), dobu sudionika (turizam mladih, turizam treće dobi), vrstama prijevoza (željeznički, automobilski, avionski, pomorski, riječni i jezerski turizam), vrsti smještaja (hotelski, para-hotelski, "chalet" turizam, turizam sekundarnog domicila, kamping turizam), učincima na platnu bilancu (aktivni turizam-receptivni turizam, pasivni turizam-emitivni turizam), načinu plaćanja (socijalni turizam, turizam iz štednje i kredita) te prema sociološkim kategorijama (ekskluzivni i luksuzni turizam, tradicionalni turizam, turizam mladih, socijalni turizam). Logično je da svaka selektivna vrsta turizma ima svoju osnovnu motivaciju koja se razlikuje od drugih vrsta i koja usmjerava potražnju prema toj selektivnoj ponudi. V. Jadrešić daje podjelu selektivnih vrsta turizma kroz šest osnovnih grupa i to: ekološki turizam, alternativni, edukativno-komunikacijski, ekskluzivni, zabavno rekreativni te ostale vrste selektivnog turizma.¹¹ Ona vrsta turizma koja će biti u centru pozornosti u ovom radu je riječni turizam, koji se ubraja u alternativne oblike, malo manje popularna vrsta, ali i dalje od vrlo velikog značaja.

¹¹Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu 2011. str. 227.

4. RIJEČNI TURIZAM

Rijeke su fascinantna mjesta, pokazujući prirodni šarm i korisnost za široku lepezu ljudskih aktivnosti. Tijekom povijesti, rijeke su korištene kao prometne rute, kao izvori hrane i, u novije vrijeme, kao mjesta za posjetu i igru. Rijeke su, također, glavni prostorni elementi krajobraza i predstavljaju značajan turistički resurs. Njihova uporaba raste kako ljudi počinju shvaćati ugodnost pogleda na rijeke, a turistički operateri shvaćaju potencijal za krstarenje rijekama. Korištenje umjesto zlouporabe rijeka je važno i postat će sve važnije pitanje u budućnosti, budući da potražnja za tim ograničenim resursima raste s porastom svjetske populacije. Turizam ima veliki utjecaj u tom kontekstu i uvijek treba nastojati biti pametan u korištenju resursa. Rijeke su zauzele središnje mjesto u ljudskoj povijesti još od početka civilizacije i prije. Osigurali su vodu i plodne aluvijalne ravnice koje su održavale prva ljudska naselja i na taj način poticale akumulaciju bogatstva temeljenog na poljoprivredi i trgovini. To je omogućilo procvat velikih civilizacija iz prošlosti. Rane civilizacije i njihovi gradovi cvjetali su na obalama mnogih velikih svjetskih rijeka. Uključujući Ind, Nil, Tigris, Eufrat, Rajna, Dunav i dr. U suvremenom svijetu rijeke su i dalje blisko povezane s velikim gradovima, a u suvremenom razdoblju postale su značajan turistički resurs. U nekim regijama, gradovi i njihovi kulturni krajolici isprepliću se s tkivom riječnog života kako bi stvorili jedinstvena urbana okruženja, dok su u ruralnim i drugim manje razvijenim regijama rijeke zadržale prirodne karakteristike, stvarajući interes za rijeke kao ekoturizam. Rijeke također djeluju kao političke granice za općinske, regionalne, državne i međunarodne subjekte. U Sjevernoj Americi, primjerice, rijeka Colorado dijeli općine, države (Kalifornija i Arizona, Nevada i Arizona) i zemlje (SAD i Meksiko), dok je u Europi Rajna dio granica Njemačke, Francuske, Austrije, Lihtenštajna. Iako se rijeke dijele kada se koriste granice, one se također povezuju kroz ulogu koridora riječnog prometa i privlače promatrače svojom prirodnom ljepotom. Mnogi veliki gradovi izgrađeni su uz rijeke i upravo je to područje sučelja urbano-riječnog područja koje najviše zanima stanovnike i posjetitelje. Rijeke odišu ljepotom, vedrinom i avanturom koje privlače pozornost posjetitelja. Na selu privlače ljude jer zadržavaju velik dio svoje prirodne ljepote i nude mogućnost za ribolov, plovidbu i druge oblike rekreacije. U modificiranim rijekama, turisti, također, pronalaze prilike za rekreacijske aktivnosti usmjerene na vodu, kao i uživanje u urbanim i riječnim kulturnim krajobrazima koji su se pojavili. One pružaju mogućnosti i za krstarenje. Međutim, osjetljive su na ljudsku intervenciju i u mnogim riječnim sustavima ekosustavi koje podupiru, pokazuju značajan stres

zbog pročišćavanja sliva, zagađenja, izgradnje brana i drugih oblika ljudske intervencije. Vidljivo je da su rijeke važan, ali iznenađujuće zanemaren aspekt globalne turističke industrije. Ipak, one su temelj mnogih ekosustava koji podupiru ekoturizam i druge rekreativne aktivnosti, osim što osiguravaju vodu za održavanje urbanog rasta, poljoprivrednih iskustava kao što su vinogradarstvo i prijevoz robe i ljudi.

4.1. Važnost

„Voda je život.“ „Nema vode, nema budućnosti.“ „Voda je za sve.“ Ove izjave izazivaju puno značenja i osjećaja. Potvrđuju vitalan značaj vode, posebice svježeg vode za ljudski život. Također služe kao razgovor, upozorenje društvima da ne uzimaju budućnost vode manje ozbiljno i ukazuju na potrebu za djelovanjem pojedinaca i naroda kako bi se spriječila predstojeća globalna kriza u opskrbi slatkim vodom. Voda je svačiji posao. 2003.g. proglašena je Međunarodnom godinom pitke vode, a od tada je bilo nekoliko kritičnih situacija o vodama. Mnoge zemlje već doživljavaju ozbiljne probleme koji proizlaze iz nestašice vode. Oko dvije milijarde ljudi u svijetu suočava se s nestašicom vode, a barem pola tog broja je u azijsko-pacifičkoj regiji.¹² Primijećeno je da voda postaje sve rjeđa zbog prekomjerne neodržive uporabe te da se kvaliteta vode smanjuje zbog nehigijenskih ljudskih praksi i lošeg upravljanja kućanskim, industrijskim i poljoprivrednim otpadom. Utjecaji ljudskog uplitanja su ogromni, što dovodi do pada kvalitete i količine zaliha slatke vode. Uzimajući u obzir stalno rastuću svjetsku populaciju i sve veću potražnju za pitkom vodom koja služi različitoj uporabi, uključujući turizam, izazov s kojim će se suočiti nacija je održavanje ravnoteže između potražnje i ponude vode. Najvažniji problemi 21.stoljeća su osigurati pristup kvalitetnoj vodi i zaštititi izvore slatke vode od daljnje degradacije¹³. Posljednje je ključno s obzirom na to da je količina raspoložive svježeg vode ograničena, a distribucija neravnomjerna. Ukupni volumen vode iznosi oko 1400 milijuna kubnih kilometara, a od toga je samo oko 2,5% ili gotovo 35 milijuna kubičnih kilometara slatka voda. Slatka voda za ljudsku potrošnju uglavnom dolazi iz izvora kao što su rijeke, jezera, bazeni podzemnih voda. Nažalost, samo 200.000 km³ vode, dostupno je za ljudsku potrošnju. Kritični faktor kod pitanja slatke vode je upravljanje. Nedostatak pravilnog upravljanja i brige o vodi kao vitalnom resursu omogućio je smanjenje resursa slatke vode u cijelom svijetu, kako u pogledu kvalitete tako i kvantitete. Na raznim konferencijama o vodi, dogovoreno je

¹² Prideaux B., Cooper M., River Tourism

¹³ Degradacija je snižavanje stupnja ili razine; pogoršavanje ili gubljenje svojstava

da je kriza vode uglavnom kriza upravljanja. Rješavanje problema u ovom području moraju biti prioritet ako se želi postići održivo korištenje vodnih resursa.

4.2.Upravljanje rijekama

Može se identificirati šest Oglavnih oblika ljudske intervencije :

1. Kanali: Kanali su izgrađeni za povezivanje vodnih tijela kao što su jezera i rijeke u svrhu transporta (koriste se u velikoj mjeri u Europi, Kini i sjeveroistočnom dijelu SAD-a).
2. Brane: Brane se grade iz više razloga, uključujući skladištenje vode za proizvodnju hidroelektrične energije, za kontrolu protoka tijekom poplava, za navodnjavanje, za pitku vodu i za industrijske svrhe.
3. Kontrola poplava: Osim izgradnje brana, poplave se mogu kontrolirati izgradnjom nasipa.
4. Prijevoz: Radi poboljšanja plovidbe, rijeke se mogu iskopati ili izmijeniti na drugi način.
5. Odvodnja: U nekim područjima, močvare povezane s riječnim sustavima su isušene i obnovljene za uzgoj i naseljavanje.
6. Odlaganje otpada: Rijeke se također koriste za odlaganje ljudskog i industrijskog otpada

Upravljanje rijekama je imalo uglavnom neočekivane posljedice, iako je upravljanje ključno za planiranje, praćenje rijeka i općenito ekosustava. Nažalost, upravljanje se često dijeli između nekoliko jurisdikcija¹⁴, od kojih neke mogu imati sukob interesa. U takvim okolnostima učinkovito i cjelovito upravljanje riječnim sustavom može biti teško. Može doći do sukoba, stvarajući daljnji potencijal za degradaciju rijeka. Primjeri uključuju rijeku Ganges gdje je opsežno krčenje riječnih slivova u Nepal i Indiji rezultiralo godišnjim ciklusom velikih poplava u Bangladešu i Mekongu i njezinim pritocima.¹⁵ Kao u bilo kojem sustavu, promjena u jednom dijelu uzrokovat će promjene u drugim dijelovima sustava. U prošlosti je ključna briga bila povećati ljudsku dobrobit intervencijom u riječnim sustavima kroz procese kao što su ojačavanje kako bi se osigurala sigurnost vode za poljoprivredu i urbano stanovništvo. Začepljenje može imati neočekivane posljedice na zdravlje riječnog ekosustava, što zauzvrat utječe na njegovu sposobnost održavanja usluga ekosustava. Upravitelji rijeka često nisu uspjeli zauzeti sustavnu perspektivu, što je dovelo do problema u mnogim dijelovima svijeta. Tamo gdje je riječ o korištenju rijeke u turizmu, sposobnost turističke

¹⁴ Pravda, pravo, pravosuđe, sudstvo; pravo suđenja, nadležnost suda

¹⁵ Prideaux B., Cooper M., River Tourism

industrije da ukaže na svoje specifične potrebe s tijelima za upravljanje rijekama postat će ključna, posebice u okolnostima u kojima postoje sukobljeni zahtjevi.

4.3.Uloge i održivost

Neposredne uloge uključuju: izvor hrane, bilo izravno kroz opskrbu ribom ili drugim izvorima hrane ili neizravno kroz poljoprivredu koju rijeka podržava; prometna zona,;potpora za proizvodne aktivnosti; odlaganje ljudskog i industrijskog otpada; pružanje hidroelektrične energije. Očigledno je da će neodrživa uporaba rijeka za bilo kojeg pojedinca, ili kombiniranje navedenih izravnih i neizravnih uporaba, umanjiti sposobnost da podrže sve oblike ljudske djelatnosti, uključujući turizam. Brz rast stanovništva u mnogim zemljama, povećanje upotrebe vode u industrijske i ljudske svrhe, povećanje bogatstva i rast rekreacije, ujedinili su se kako bi stvorili ogroman pritisak na riječne sustave diljem svijeta. Većina velikih svjetskih gradova izgrađena je oko ili blizu rijeka i ovisi o tim sustavima za pitku vodu, ali iste rijeke ili susjedni oceani često se koriste za odlaganje ljudskog otpada i industrijskog otpada. Ti su čimbenici stavili veliki naglasak na riječne sustave, a čak i u udaljenim regijama, kao što su Yunnan, Kina, rijeke se sve više koriste za turizam i druge svrhe. Održivost je stoga glavno pitanje i potreba za turizmom da se natječe s drugim korisnicima rijeke, sve će više odrediti u kojoj će mjeri rijeke nastaviti podržavati turističke aktivnosti. Iz perspektive riječnog turizma, čimbenici koji utječu na jedan sektor rijeke mogu imati značajne, iako neočekivane posljedice i na drugim dijelovima rijeke. Na primjer, čišćenje šuma u riječnim slivovima za poljoprivredu može uzrokovati poplavljanje nizvodno, što ugrožava arheološko područje ili drugo područje turističkog interesa. Isto tako, zaustavljanje rijeke zbog hidroelektrične struje može dovesti do utapanja značajnih područja slikovite ljepote. Od početka čovječanstva, rijeke su igrale ključnu ulogu u ljudskom opstanku, modernizaciji i, u novije vrijeme, gospodarskom razvoju. U davnim vremenima, rijeke su olakšavale putovanja na duge i kratke udaljenosti, trgovinu i lov. Također su bili važni u industrijskog revoluciji i mnogim inovacijama u prometu koje se i danas koriste diljem svijeta. Ukratko, riječni sustavi su složeni ekosustavi na koje značajno utječu mnoge ljudske aktivnosti, uključujući turizam i rekreaciju. Kontinuirano korištenje svjetskih rijeka u turizmu mora se pratiti i dobro voditi kako bi se moglo očuvati prirodno i kulturno bogatstvo jedinstvenih ekosustava za sadašnju i buduću generaciju.

5. RIJEKE KAO „TURISTIČKI PROIZVODI“

Rijeke tvore osnovu za mnoge ekosustave koji čine osnovu za razvoj specifičnih oblika turizma temeljenih na prirodi (ekoturizam, biciklizam, promatranje ptica), omogućuju bavljenje različitim rekreativnim, sportskim i pustolovnim aktivnostima te predstavljaju svojevrsnu infrastrukturu za prijevoz ljudi. Uz same rijeke, turistički značajne i pogodne za razne aktivnosti su i njihove obale sa svojim atraktivnim prirodnim krajolicima te bogatim kulturno- povijesnim nasljeđem gradova kroz koje rijeke prolaze. Bitno je istaknuti turistički potencijal rijeka i govoriti o mogućem integralnom turističkom proizvodu riječnog turizma. Rijeke, promatrane s aspekta potencijalno značajnog turističkog proizvoda, privukle su mali broj interesa znanstvenika. O njima se uglavnom piše u smislu biološke raznolikosti, potrebe zaštite njihova ekosustava, kao značajnog industrijskog resursa ili kao plovnog puta. Kada se razmatraju turističke aktivnosti na rijekama, mogu se naći radovi koji obrađuju teme i problematiku vezanu za rafting, kanuing, kajaking i ribolov odnosno sportsko rekreativne oblike turizma na rijekama, pustolovni turizam te krstarenja rijekama kao poseban dio industrije krstarenja. Hrvatska raspolaže rijekama koje su pogodne za razvoj različitih oblika riječnog turizma, od raftinga, vožnje kanuima i kajacima, jedrenja, ostalih različitih varijanti sportsko-rekreativnog turizma na rijekama do krstarenja rijekama. Također, mnoga su područja oko riječnih tokova, zbog svog povijesnog, znanstvenog ili gospodarskog značenja te ljepote krajobraza zakonski proglašena zaštićenim dijelovima prirode što dodatno pridonosi njihovoj atraktivnosti. Unatoč tome, turizam na hrvatskim rijekama je u svojim povojima, zasad nedovoljno prepoznat kao značajan gospodarsko turistički potencijal. Budući da je osnova modernog turizma bogata, raznolika, diferencirana ponuda koja se približava zahtjevima gostiju i zadovoljava sve složenije turističke potrebe, može se pretpostaviti da presudnu ulogu u stvaranju konkurentnog položaja riječnog turizma na dinamičkom i promjenjivom tržištu ima i upotreba marketinških instrumenta, posebno marketing strategije kao sredstva zadovoljavanja turističkih potreba i ostvarivanja profita te alata kojim bi se potaknuo i ubrzao razvoj ovog oblika turizma. Uz već neke navedene svjetske rijeke, bitno je naglasiti i nešto više reći o potencijalu Hrvatskih rijeka. Hrvatske rijeke pripadaju sljevovima Crnoga (62%) i Jadranskoga mora (38%). Njihova razvodnica prolazi Gorskim kotarom. Naše najdulje rijeke: Sava (946 km, u RH 562 km), Drava (749 km, u RH 305 km), Dunav (2857 km, u RH 188 km), Kupa (296 km), Una (213 km, u RH 112 km), Bosut (186, u RH 151 km), Korana (134 km), Bednja (133 km) pripadaju slijevu Crnog mora. Uglavnom imaju

kombinirane kišno-snježne ili snježno-kišne režime. Prema Jadranskomu moru teku Mirna (53 km), Zrmanja (69 km), Krka (73 km), Cetina (101 km), Neretva (218 km, u RH 20 km), manje rijeke Dragonja, Raša, Rječina, Dubračina, Guduča, Jadro, Ljuta kao i većina krških ponornica (Lika, Gacka, Jadova). Ugl. imaju kišni režim. Za plovidbu u RH upotrebljavaju se Sava (450 km), Drava (150 km), Dunav (140 km) i Neretva (20 km). Važne rijeke za hidroenergetsko iskorištavanje: Drava, Kupa, Cetina, Dobra, Krka. Upotrebljavaju se za vodoopskrbu, odvodnjavanje i rekreaciju.¹⁶

Slika 1. Hidrografska karta

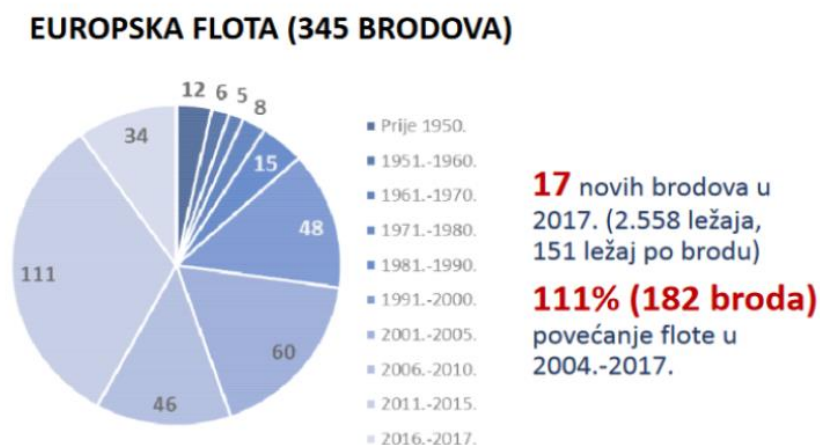
Izvor: <https://croatia.eu/article.php?lang=1&id=9>

¹⁶ Proleksis enciklopedija, Rijeke

5.1. Riječna krstarenja

Turistička krstarenja rijekama procvat doživljavaju početkom ovog stoljeća. Europa sa svojim rijekama (Rajna, Majna, Dunav..) i kanalima, je predstavljena kao vodeća regija u svijetu.

Graf 1. Rast broja novih brodova

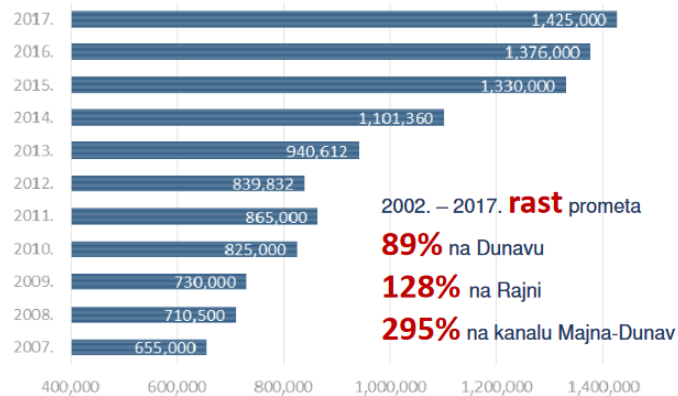

Izvor: Riječna krstarenja u Hrvatskoj, Vukovar, 30.11.2018.

Tokom vremena dolazi do pojave sve većih brodova (do 220 ležajeva), povećava se kvaliteta ponude (komfor, veće kabine s balkonima, sadržaji..). Cijena nove izgradnje po ležaju sa 70.000,00 € u 2004. godini prelazi na 120.000,00 € danas.¹⁷ Unaprjeđenje cjelovitog proizvoda riječnih krstarenja se očituje kroz diferenciranje, nove tržišne niše, prilagodbu potražnji te suradnji s destinacijama na kopnu.

¹⁷ Razvoj tržišta riječnih krstarenja, pregledni članak, Sveučilište u Dubrovniku

Graf 2. Potražnja za riječnim krstarenjima u Europi

Izvor: Riječna krstarenja u Hrvatskoj, Vukovar, 30.11.2018.

Kako je vidljivo na prethodnom grafu, potražnja za krstarenjima je u razdoblju od 2002.-2017. porasla na kanalu Majna-Dunav sa 295% , dok je potražnja na Rajni porasla za 128 %. Potražnja za riječnim krstarenjima raste najviše od strane generacija 50+ godina, obrazovanih, iznadprosječne platežne moći. ¹⁸ Doživljavaju bogato iskustvo u putovanjima, a uglavnom se preferiraju kraća putovanja od 7-10 dana. U današnje vrijeme se pojavljuju i drugi dobni segmenti kao što su obitelji s djecom, samci, te mladi parovi od 25 i 35 godina. Za 75% putnika itinerari putovanja su presudni pri odabiru krstarenja. Tu se javljaju brojnih interesi i za upoznavanje kulturoloških aspekata destinacija, od povijesti, znamenitosti i arhitekture do gastronomije, običaja i folklor. Uz krstarenje ih privlače dodatni sadržaji kao što su autentični lokaliteti, edukacija, ali cijene se i osobne priče. Velik naglasak se stavlja na očuvanje okoliša, iskustva, učenje i razumijevanje, uz prihvaćanje suvremene tehnologije. Tržište krstarenja rijekama u novije vrijeme pokazuje sve više obilježja dinamičnosti, inale karakteristične za tržište pomorskih krstarenja. Razvojem tog oblika prijevoza i zbog porasta broja putnika i broja operatora, događaju se različite promjene na nekad relativno mirnom i uravnoteženom tržištu krstarenja rijekama. Na europskom se kontinentu nastavlja rast popularnosti manje poznatih rijeka. Operatori sve više uočavaju važnost tematskih krstarenja jer ona postaju sve traženija zbog novoga, modificiranog proizvoda. U vezi s tim više je tema, kao što su: glazba, umjetnost, kulinarstvo, biciklizam, golf, povijest, vino, zdravlje, ljepota. Putnici sve više iskazuju zanimanje za različite aktivnosti na brodu i na kopnu. Pomorska i riječna krstarenja povezuje i kategorizacija brodova. Kategorija brodova određuje se ovisno o razini usluge na brodu, raspoloživim sadržajima, prostorima, kvaliteti i veličini

¹⁸ Riječna krstarenja u Hrvatskoj, Vukovar, 30.11.2018.

prostorija za smještaj, boravak i razonodu putnika¹⁹. Kao bitni faktori uspjeha na ovom području ističu se: rijeka kao plovni put, sadržaji i usluge na brodu, luka/pristanište te sama destinacija (atraktivnost, izleti).

5.2. Riječna krstarenja u Hrvatskoj

Hrvatske rijeke su neprocjenjivo blago, a mnogi kažu da ni jedna europska zemlja nema toliku raznolikost i očuvanost rijeka kao ova Zemlja. Uz brojnost rijeka tu je i veliki potencijal koji je potrebno iskoristiti na način da se zaobiđu moguća ugrožavanja. Potražnja za riječnim krstarenjima u Hrvatskoj je u porastu, kao i broj putnika i brodova.

Tablica 1. Riječna krstarenja u Hrvatskoj: SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Dosegnuti razvoj/iskustvo • Dunav, Drava, Sava, Kupa • Nosivi kapaciteti rijeka • Plovidba na više rijeka • Atraktivnost regija (porječja) • Hrvatska u EU • Sigurnost boravka u Hrvatskoj 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna suradnja dionika • Nedostatna promocija • Neiskorištene mogućnosti • Problem sanitarnih čvorova • Nedostatak specijaliziranih kadrova • Nedostatak podrške regije/države • Neiskorištenost EU razvojnih fondova • Nedostatak infrastrukture za jahting • Nerazvijena jednodnevna krstarenja (izleti)
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Rast potražnje u Europi • Diferencijacija među brodarima • Nove tržišne niše u potražnji • Potražnja za autentičnošću destinacija 	<ul style="list-style-type: none"> • Moguća stagnacija tržišta • Rast troškova brodara • Vodostaj rijeka / klimatske promjene

Izvor: <https://mint.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//1412-AP%20naut-rijecni-kruz.pdf>

Kao opći ciljevi razvoja riječnih krstarenja ističu se: podizanje razine blagostanja stanovništva, zaštita i unapređenje prirodnih i kulturnih resursa, razvoj koji je motivirajući i koji ne izaziva konflikte u društvu nego potiče stanovništvo da se u njega uključi, zatim podizanje razine svijesti o vrijednosti vlastite kulture i drugog nasljeđa kroz prezentaciju gostima te gradnja „mosta“ među narodima i kulturama te promocija hrvatskih porječja i cijele zemlje na inozemnim tržištima i time poticanje motivacije za ciljane dolaske u regiju.

¹⁹ Riječna krstarenja u Hrvatskoj, Vukovar, 30.11.2018.

Glavne mjere za unaprjeđenje proizvoda riječnih krstarenja u Hrvatskoj su : suradnja, marketing, pristaništa, infrastruktura u destinacijama, zaštita okoliša, obrazovanje te informacijska osnovica.²⁰ Za suradnju je važno naglasiti osnivanje nacionalne udruge za riječna krstarenja te ustrojstvo sustava suradnje dionika na regionalnoj i lokalnoj razini. Bitne marketinške aktivnosti su: izrada marketinške strategije, unaprjeđenje aktivnosti, nastupi na specijaliziranim sajmovima, izrada odgovarajućih promotivnih materijala te sustavno provođenje istraživanja zadovoljstva putnika ponudom izleta/razgleda. Pristanište, također , kao jedno od bitnih mjera za unaprjeđenje donosi sa sobom brojne aktivnosti koje je potrebno obaviti, a kao najvažnije mogu se izdvojiti: izgradnja uređaja za opskrbu broda električnom energijom u pristaništima , osiguravanje priključaka za opskrbu pitkom vodom, dodavanje novih sadržaja u skladu s prostornim mogućnostima i veličinom potražnje (centri za posjetitelje, suvenirnice i dućani s domaćim proizvodima, informacijski centri, ugostiteljski sadržaji i sl.) te izgradnja pristaništa prema postojećim planovima i analiza potreba za izgradnjom novih te analiza i prilagodba tarifne politike. Unaprjeđenje destinacijske komunalne i prometne infrastrukture u funkciji riječnih krstarenja podrazumijeva uređenje prometnica i prometne signalizacije u destinacijama na pravcima kretanja posjetitelja s brodova, uređenje i osiguranje parkirališta za autobuse uz turističke atrakcije, osiguranje turističke signalizacije na cestama, izgradnja određenog broja javnih sanitarnih čvorova uz atrakcije uključene u itinerere. Zaštita okoliša i prirode za aktivnosti uzima utvrđivanje mogućnosti stavljanja u hrvatski kontekst Green Globe standarda ²¹i Travel foundation preporuka, zatim ispitati mogućnost ugradnje standarda Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav ICPDR ²²u druge politike koje tematiziraju razvoj turizma u Hrvatskoj te, u okvirima Strategije Europske unije za dunavsku regiju istražiti mogućnosti suradnje na prioritetima 3 (kultura i turizam) i 5 (rizici i zaštita okoliša) radi financiranja aktivnosti iz fondova EU. Obrazovanje podrazumijeva osmišljanje i izrada edukacijskih programa, provođenje edukacije sudionika u turizmu riječnih krstarenja (pružatelji usluga na OPG-ovima, voditelji turističkih atrakcija, turistički vodiči i drugi). Unaprjeđenje informacijske osnove za upravljanje sustavom riječnih krstarenja kao zadnja mjera, jednako bitna, sastoji se od brojnih aktivnosti među kojima su istaknute najvažnije: definiranje skupa pokazatelja neophodnog za praćenje, planiranje i razvoj aktivnosti riječnih krstarenja u Hrvatskoj ,

²⁰ <https://mint.gov.hr/UserDocImages//arhiva//1412-AP%20naut-rijecni-kruz.pdf>,03.06.2019.

²¹ Strukturirana procjena performansi održivosti putničkih i turističkih poduzeća i njihovih partnera u opskrbnom lancu. Tvrtke mogu pratiti poboljšanja i dokumentirati postignuća koja dovode do certifikacije održivog poslovanja i upravljanja njihovih poduzeća.

²² The International Commission for the Protection of the Danube River

određivanje načina prikupljanja podataka, formiranje baze podataka te definiranje načina diseminacije²³ podataka. Za razvoj riječnih jednodnevnih krstarenja potrebno je izraditi odgovarajuće razvojne strateške dokumente, zatim istražiti potrebe i mogućnost razvoja riječnih jednodnevnih krstarenja te istražiti primjer „najbolje“ prakse, a ujedno napraviti planove razvoja i plan institucionalne i financijske podrške. Ujedno, kao jedan od bitnih projekata i mjera je i razvoj riječnog jahting turizma, gdje je prvenstveno potrebno izraditi odgovarajuće razvojne strateške dokumente, istražiti potrebe i mogućnosti razvoja ove vrste te napraviti plan razvoja te vrste turizma te plan institucionalne i financijske podrške.

Slika 2. Krstarenje Dunavom

Izvor: <http://panturist-turizam.hr/putovanja/krstarenje-dunavom/>

²³ diseminacija (lat.), raznošenje, širenje; rasipanje; razglašivanje

Slika 3. Učestalost dolazaka u Hrvatsku

Izvor: <http://hrturizam.hr/>

U 2017. godini zabilježen je izraziti porast zadovoljstva nautičara svim elementima nautičke i turističke ponude u odnosu na 2012. godinu. Najbolje su ocijenjeni ljepota prirode i krajolika, osobna sigurnost, ekološka očuvanost, ali i čitav niz elemenata vezanih uz ponudu.²⁴

5.3. Poticanje razvoja riječnog kruzinga

S ciljem poticanja razvoja riječnog kruzinga i njegove važnosti za hrvatsko Podunavlje i šire, a svjesni atraktivnosti, profitabilnosti i potencijala riječnog kruzinga, na inicijativu turističke zajednice, u Glavnome uredu HTZ²⁵-a održan je sastanak s ključnim dionicima ovoga perspektivnog turističkog proizvoda. Hrvatska kao zemlja koja teži razvoju specijaliziranih turističkih proizvoda, raspolaže s četiri luke, u Aljmašu, Batini, Iloku i Vukovaru. Kako u luku Vukovar pristaje glavnina brodova te time riječni kruzing čini najveći tržišni segment, Ministarstvo turizma dalo je i financijsku potporu za višenamjensku dvoranu u njezinu putničkom pristaništu. Kapaciteti riječnog kruzinga na hrvatskome dijelu Dunava nisu dosegli u onoj mjeri u kojoj bi mogli biti (u RH pristaje 50% brodova sa svojim putovanjima), te je nužno ispuniti četiri ključna preduvjeta za njegov daljnji razvoj: osigurati tehničke uvjete pristaništa i prateće infrastrukture, dovoljan broj turističkih proizvoda kao i

²⁴ <http://hrturizam.hr/>, 03.06.2019.

²⁵ Hrvatska turistička zajednica

ostvarivanje kvalitetne suradnje s brodarima i agentima uz adekvatnu prezentaciju ponude.²⁶ Hrvatska turistička zajednica, s ciljem upoznavanja partnera s potencijalom riječnog krizinga u Republici Hrvatskoj i ponudom turističkih destinacija, započela je s marketinškim aktivnostima te je predvidjela putovanja, studijsko za strane brodare te edukacijsko za domaće agente. Na ovaj način se otvaraju razne mogućnosti poslovne suradnje. Na ovom sastanku je postignut konsenzus oko zajedničkih ciljeva te je stvoreno plodno tlo za poticanje i razvijanje riječnog krizinga, kao i jačanje postojećih te razvijanje novih suradnji. Istaknuto je kako će dovršena Studija potencijala i razvoja riječnog krizinga na Dunavu, čiji je nositelj Lučka uprava Vukovar, definirati potencijal razvoja ovog segmenta turizma, postaviti ciljeve, identificirati probleme i mogućnosti, analizirati postojeću situaciju i okruženje te razmotriti moguće scenarije za pozitivne ishode projekta razvoja riječnog krizinga. Kao dva ključna zaključka važna za uspjeh riječnog krizinga navedena je jaka suradnja svih dionika te promocija koja bi bila usmjerena na ovaj proizvod u ciljanim regijama. Do sada provedene analize pokazuju kako su u riječnim krstarenjima u Hrvatskoj najzastupljeniji Amerikanci (83%), slijede Britanci (6%), Kanadani (5%), dok je prosječna dob putnika 67 godina. U Hrvatskoj su u ponudu krstarenja na Dunavu u najvećoj mjeri uključeni Vukovar i Ilok, a oba grada zadnjih godina bilježe izrazit porast broja pristajanja, kao i porast broja putnika na brodovima. Tako je u putničkom pristaništu Vukovar u 2014. godini ostvareno 241 pristajanje, što označava porast od 200 posto u odnosu na 2004. godinu, dok je u putničkom pristaništu Ilok u 2014. godini ostvareno 20 pristajanja, što je također 200 posto više u odnosu na 2004. godinu.²⁷ Na razini Europe, u 2013. Godini na riječnim krstarenjima sudjelovalo je 950.000 putnika, što predstavlja rast od 12% u odnosu na prethodnu godinu, a putnici su većinom Nijemci, prosječne dobi oko 60 godina.²⁸ Europa je vodeća regija svijeta u segmentu riječnog turizma, kojom danas prometuje 260 brodova krstaša, a prosječnih dimenzija 108 m dužine/ 11,2 m širine i prosječnog kapaciteta od 143 putnika, a najposjećenije rijeke su Rajna, Majna, Dunav te kanali.

²⁶ <https://mint.gov.hr/,03.06.2019>.

²⁷ <https://mint.gov.hr/vijesti/htz-poticanje-razvoja-rijecnog-krizinga-u-hrvatskoj/8352,03.06.2019>.

²⁸ <https://mint.gov.hr/,03.06.2019>.

5.4. Mogućnosti razvoja nautičkog turizma na plovnom putu rijeke Drave

Pripada Crnomorskom slijevu. Utječe u Dunav u Aljmašu sa prosječnim doprinosom vode od preko 620 m³/s što je čini jednim od najvažnijih pritoka Dunava. Veliki je ljudski, ekonomski i turistički potencijal. Zbog klimatoloških razloga (manje oborina), stihijskog²⁹ eksploatiranja³⁰ šljunka i pijeska te nedostatnog održavanja plovnog puta od 1990.g. ,plovnost rijekom u broju dana je značajno opala. Srednji i donji tok zadržali su „osjećaj“ prirodnog toka i prelijepih krajobraza uz veliku bio raznolikost i obiljem divljeg života. Još nazvana i „Europska Amazona“. U svrhu zaštite rijeke 2011. proglašen Regionalni park Mura-Drava, prvi takav u Republici Hrvatskoj. Govoreći o nautičkom turizmu, prvenstveno je potrebno definirati ga, a njegova definicija glasi da je to specifični oblik turizma obilježen kretanjem turista plovilima po moru ili rijekama uključujući njihovo pristajanje u lukama i marinama i obuhvaća svu infrastrukturu u lukama i marinama potrebnu za njihov prihvata.³¹ Razvoj nautičkog turizma u novije vrijeme se razvija se najprije na morima. Na rijekama se putnički parobrodi javljaju od ranog 19. stoljeća.

5.4.1. Trenutno stanje nautičkog turizma na Dravi

Pored Osijeka čijih se 50 do 70 ticanja kruzera godišnje ostvaruje na putničkom pristanu Lučke uprave Osijek, nema drugih pristaništa koji ostvaruje značajniji putnički promet. U 2017.g. javlja se 55 pristajanja sa oko 6.400 putnika. Za mala plovila postoji dobro rješenje u Osijeku- zimska luka i sportsko pristanište Neptun te u gradnji ili projektiranju lokacije sportska pristaništa. Lučka uprava Osijek je u kontaktu sa predstavnicima općina za izgradnju pristaništa.

5.4.2. Potrebne mjere za unaprjeđenje nautičkog turizma na Dravi

U mjere za unaprjeđenje ubrajaju se, prvenstveno, osiguranje cjelogodišnje plovnosti, izgradnja adekvatne pristanišne infrastrukture i suprastrukture u mjestima gdje će putnički brodovi pristajati. Jedno od bitnijih je i razvoj i omogućavanje potrebnih pratećih usluga kao što su opskrba pitkom vodom, opskrba živežnim namirnicama, odvod otpada, opskrba gorivom, preuzimanje otpadnih ulja, unaprjeđenje turističke ponude (naročito ruralni i

²⁹ stihija (grč.), nekontrolirano, spontano, elementarno djelovanje prirodnih sila i društvenih zakona, popraćeno različitim poremećajima i razaranjima

³⁰ eksploatacija (franc.), iskorištavanje

³¹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Nauti%C4%8Dki_turizam, 04.06.2019

ekološki turizam) itd. Ujedno je potrebna i prisutnost na konvencijama, kongresima, sajmovima i seminarima koji se organiziraju na temu turizma, a poglavito nautičkog turizma. Zatim, sklapanje poslovnih poznanstava i partnerstva sa tour-operatorima i brodarima te stvaranje zajedničkog i prepoznatljivog turističkog proizvoda- brandiranje Drave kao značajne destinacije nautičkog turizma u Europi.

Slika 4. Drava

Izvor: <https://www.mnovine.hr/hrvatska/aktualno/rijeka-drava-postaje-nacionalni-park/>

5.5.Mogućnosti razvoja nautičkog turizma na hrvatskim rijekama

Hrvatska ima idealne uvjete za razvoj nautičkog turizma i postati najpoželjnija destinacija. Danas nautički turizam je najnatjecateljskiji Hrvatski turistički brend. Pretpostavka da bi razvoj nautičkog turizma na rijekama, osobito krstarenja, donio Hrvatskoj novu dobit od nautičkog turizma temeljena na podacima koji se odnose na profit koji se ostvaruje iz takve vrste turizma. Sociološki i ekonomski efekti koji će se pojaviti paralelno sa jačim razvitkom nautičkog turizma nisu nevažni. To je vidljivo kroz zaposlenje stanovnika i razvoj različitih usluga. Kulturni utjecaj je također vrlo bitan. U tom smislu, Hrvatske rijeke predstavljaju dodatni nautički potencijal i njihove geofizičke karakteristike omogućuju realizaciju tog potencijala. Hrvatske rijeke nemaju potrebnu infrastrukturu i suprastrukturu koja bi omogućila dolazak brodova pogotovo onih za krstarenja, a i ponuda dodatnih usluga nije još uvijek razvijena. Rekreacija i sportske aktivnosti (rafting, kajak) su najčešće sportske aktivnosti koje privlače brojne turiste. Krstarenja na rijekama su raširena u Europi, dok u Hrvatskoj ovaj tip turizma je u potpunosti zanemaren. Postoji razumljiv interes za postavljanje na obalu

putničkih brodova, osobito u Vukovaru i Iloku. U budućnosti će biti moguće razviti tržište u krstarenju na Savi, Dravi i Dunavu. Postoje prirodni preduvjeti i brojne zanimljive i privlačne lokacije kroz cijeli plovni put na prethodno spomenutim rijekama. Ali, potrebno je modernizirati i renovirati plovne putove i omogućiti nesmetanu dnevnu i noćnu plovidbu kako bi započeo rast tržišta krstarenja na Hrvatskim rijekama.³²

Slika 5. Plovni putovi rijeka Drave, Kupe, Save i Dunava

Izvor: <https://repositorij.efst.unist.hr/>

³² Issues of the development of nautical tourism on Croatian rivers; Kovačić, Mirjana ; Favro, Srećko ; Gundić, Ana; Naše more (0469-6255)(2010)

Tablica 2. SWOT analiza riječnih krstarenja na Dunavu i Dravi

Snage	Slabosti
Dunav, Drava Bogato kulturno i povijesno nasljeđe Prirodni resursi i očuvan okoliš Odlična gastronomska ponuda Stabilna sigurnost okoline Hrvatska je član Europske unije	Neiskorišteni potencijal Nedovoljno turista cijeni kulturno i povijesno nasljeđe Nedovoljan broj sanitarnih objekata Nedovoljno promocije Nedovoljno umrežavanje dionika Nedovoljno specijalizirani ljudski resursi Nedovoljna infrastruktura za jahting Nerazvijena jednodnevna krstarenja (izleti) Neiskorištene mogućnosti EU fondova Nedovoljno mjesta za manevriranje na rijeci Dravi
Prilike	Prijetnje
Rast potražnje u Europi Raznolikost u vlasništvu brodova Nove tržišne niše u potražnji Potražnja za autentičnim odredištem	Moguća stagnacija na tržištu Povećanje cijena usluga krstarenja Razina vodostaja rijeka / promjena klime / ekološka katastrofa / izljevanje ulja

Izvor: Nautički turizam –riječna krstarenja jedan od čimbenika rasta i razvoja Istočne Hrvatske; Ćućić, Dražen;

Crnković, Boris; Mezulić, Nikolina

6. TURISTIČKA VALORIZACIJA RIJEKE CETINE

Rijeka Cetina je od iznimnog ekološko-ekonomskog značaja središnje Dalmacije, a posebno područja Splitsko-dalmatinske županije. Vodom iz ove rijeke se opskrbljuje cijelo područje županije. Važnu ulogu u elektroenergetskom sustavu Republike Hrvatske ima iskorištavanje hidroenergetskog potencijala Cetine. Uz valorizaciju ³³prepoznaje se turistička atraktivnost cetinskog kraja pa se kombinacijom atrakcija i drugih sadržaja mogu realizirati uspjeh i konkurentnost na turističkom tržištu. Cetina je najveća primorska rijeka u Republici Hrvatskoj, duga 105 kilometara. Izvire u mjestu Vrlika u Šibensko- kninskoj županiji, a ušće joj je u gradu Omišu u Splitsko- dalmatinskoj županiji³⁴. Svojim tokom protječe kroz više zemljopisno različitih cjelina koje određuju karakteristike njezina toka. Rijeka Cetina je dobar primjer koji svoje potencijale iskorištava iz godine u godinu. Niz aktivnosti, nova iskustva i osobni rast su njezine glavne karakteristike. Zbog izraženijih potreba i različitih motiva, na ovom području se pojavljuju novi oblici turizma koji imaju svoje specifičnosti i obilježja. Područje toka rijeke Cetine je izuzetan potencijal za razvoj turizma posebnih oblika u kojima se turisti i posjetitelji mogu baviti različitim aktivnostima.

6.1. Primjer rafting avanture na rijeci Cetini

Ovo je idealan primjer koji prikazuje ispreplitanje posebnih oblika turizma koji posjetiteljima pruža poseban doživljaj i iskustvo na njihovom putovanju te ih za posjećeno mjesto vežu lijepim uspomnama. Rafting kao jedna od aktivnosti na rijeci Cetini pruža nezaboravan doživljaj u kombinaciji spuštanja niz brzace, upijanje i uživanje mirnih dijelova kristalno čiste rijeke i užitka u okruženju toka rijeke Cetine. Rijeka Cetina predstavlja jedan od boljih primjera iskorištenosti rijeke za turizam, jer nudi avanture, kupanje, pogled na jedinstvenu floru i faunu i još mnogo sadržaja, bez ikakvog ugrožavanja njezinog jedinstvenog identiteta.

³³ valorizacija (lat.), vrijednovanje; ekon određivanje vrijednosti

³⁴ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Cetina,04.06.2019>.

Slika 6. Rafting na rijeci Cetini

Izvor: https://goadventure.hr/tours/extreme-rafting/goadventure_extremeraftingcetinariver_3/

Turizam područja toka rijeke Cetine za glavni cilj trebao bi imati očuvanje lokalnih kulturnih značajki, identiteta i tradicije usko povezane uz poticanje poduzetništva i ekonomskog razvoja. ³⁵Može se zaključiti kako je područje toka rijeke Cetine idealno mjesto riječnog turizma, jer gostima pruža jedinstven doživljaj prema njihovim očekivanjima i u skladu sa trendovima na turističkom tržištu.

³⁵ Arbutina A., Radić Lakoš T., Stručni rad, Turistička valorizacija rijeke Cetine

7. DOLINA RIJEKE NERETVE

Neretva je rijeka koja se jednim dijelom nalazi u Bosni i Hercegovini, a jednim dijelom prolazi kroz Hrvatsku. Ovo područje je poprište Bitke na Neretvi, jedne od poznatijih bitaka iz Drugog svjetskog rata na području europskog jugoistoka. Delta Neretve je dolina na jugu Hrvatske u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, koju na svom ušću formira rijeka Neretva. Omeđena je ograncima dinarskih planina, pružajući se paralelno sa planinskim masivima ne presijeca ih. Neretva formira deltu ukupne površine od oko 20 000 ha, od čega hrvatski dio obuhvaća površinu od 12 000 ha. To je jedina prava delta i ujedno najveće riječno ušće u Hrvatskoj. Sadrži najveće i najvrjednije ostatke sredozemnih močvara s očuvanim obalnim lagunama i jedna je od malobrojnih preostalih u Europi. ³⁶Primjer područja ove rijeke nije samo pozornica prirodnih fenomena, nego je ujedno i posebna kombinacija rijeke, plodne zemlje, svježeg zraka i čovjekovog duha. Rijeka ima svojih prednosti i potencijala za turistički razvoj te se iz godine u godinu nastoji prezentirati svojim tradicijskim događajima na već spomenutoj rijeci i drugim vrstama usluga koje ovo područje pruža. Prostor Neretve koji se dodatno želi prezentirati kao važne destinacije za birdwatching turističku ponudu, zauzima i pet zakonom zaštićenih lokaliteta. Lokaliteti su zaštićeni u kategorijama posebni rezervat Pod Gredom, Prud, Orepak, te značajni krajobraz jezero Desne i Modro Oko. Ovo područje je prije svega privlačno turistima zbog svoje flore i faune. Zabilježeno je čak 310 vrsta ptica. Područje je 1993.godine uvršteno u međunarodni Ramsarski popis močvara od međunarodnog značaja te je dio europske ekološke mreže- NATURA 2000, čiji je cilj očuvanje ukupne biološke raznolikosti održivim upravljanjem i praćenjem stanja vrsta i staništa. ³⁷

Slika 7. Dolina rijeke Neretve

Izvor: <http://www.apartments-zivosce.com/s4-dolina-rijeke-neretve.php>

³⁶ Karlić B., Biseri Jadrana, Delta Neretve, 2010.

³⁷ <http://www.birdwatching-betsa.com/neretva.html>, 05.06.2019.

7.1. Kutak za turizam

Turistički resursi i atrakcije zbir su prirodnih značajki prostora i od čovjeka stvorene kulturno-povijesne baštine koji svojom autonomnom snagom mogu privlačiti turističku potražnju. Ovo područje je potrebno postupno unaprjeđivati, vodeći se kriterijima razvojne održivosti.³⁸ Kao u povijesti vrlo popularna za trgovanje, do danas je sačuvala tradiciju vožnje u poznatim neretvanskim lađama, što je posjetitelju jedna od privlačnijih atrakcija prilikom dolaska u ovaj kraj. Bogatstvo ptica čine, također, veliki plus brojnim ljubiteljima prirode. Ovo područje odiše ljepotama i sami turisti su željni istraživanja i postoje podaci kako su skupine inozemnih turista dolazile u Neretvu i dragovoljno sudjelovale u poznatoj berbi mandarina i maslina kako bi doživjeli način života stanovnika tog kraja. Postoje i brojne manifestacije poput Maratona lađa, a ono što oduševljava turiste je foto-safari po rukavcima rijeke. Vožnja u lađi tim nepreglednim riječnim rukavcima, pritocima i jezerima, koja se okonča i prigodnim ručkom na jednom od rančeva, svakako ostaje urezana u pamćenje. Zahvaljujući ponudi smještajnih kapaciteta, domaće hrane i pića te aktivnosti na otvorenom kao što su biciklizam, a ujedno zahvaljujući očuvanoj i netaknutoj prirodi, u neretvanskom području cvjeta poseban ekoturizam, te se nude jedinstveni izleti stoljećima očuvanim, već spomenutim, neretvanskim lađama. Po tradiciji, najviše turista dolazi iz Bosne i Hercegovine, zatim iz Poljske, Njemačke i Republike Češke. Prema spoznajama, može se i na području doline Neretve očekivati uspješna, ako ne i rekordna turistička sezona. Sve je više gostiju koji dolaze riječnim kruzerima, ali i onih koji dolaze na foto-safari izlete. Ljetne sportske i druge manifestacije sigurno će privući i veći broj turista iz zemlje i svijeta, pa turistički radnici i ugostitelji imaju razloga za optimizam.³⁹ Na Ušću rijeke Neretve, gdje se rijeka ulijeva u Jadransko more, povoljan vjetar, pješčana plaža i plićina, čine ovo mjesto idealnim za Kitesurfere, posebno za početnike. Prodor mora u Neretvu je toliko jak da se u Metkoviću prilikom ribolova u površinskom dijelu lovi riječna, a pri dnu morska riba.⁴⁰ Prirodni je fenomen ta delta Neretve, kojeg se jednostavno mora vidjeti.

³⁸ Karlić B., Biseri Jadrana, Delta Neretve, 2010.

³⁹ <http://metkovic-news.com/news/u-dolini-neretve-i-priobalju-ocekuju-se-rekordi/>, 05.06.2019.

⁴⁰ <http://www.apartments-zivogosce.com/s4-dolina-rijeke-neretve.php>, 05.06.2019.

Slika 8. Foto-safari Neretva

Izvor: <http://www.adria-restaurant.hr/fotosafari>

Slika 9. Vožnja tradicionalnom neretvanskom lađom

Izvor: <http://www.adria-restaurant.hr/fotosafari>

7.2. Turistički potencijal

Unatoč svim prednostima i ljepotama koje ima područje Neretve, ipak još uvijek nisu poduzeti svi koraci kako bi se iskoristili dani joj resursi. Još uvijek na prostoru doline prevladava zastarjela i nedostatna turistička infrastruktura i suprastruktura, kao i nedovoljno prepoznavanje turističkog potencijala raspoložive resursno-atraktivne osnove od strane nositelja turističkog razvoja.⁴¹ Osim nedostatka kvalitetne smještajne ponude, razlog zaostajanja valja tražiti i u nepostojanju dobro osmišljenog destinacijskog turističkog

⁴¹ <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:1084/preview>

proizvoda (sustav turističkih doživljaja) kao temeljnog preduvjeta za dolazak i eventualni višednevni turistički boravak na ovom području.⁴² Područje rijeke Neretva obilježeno je vlažnim močvarnim područjima kao osnovnom turističkom atrakcijom koja određuje glavne značajke ruralnog turizma i drugih selektivnih oblika. Neretva ima potencijal za različite oblike turizma s naglaskom na edukativnoj komponenti i tradicionalnom načinu gospodarenja.⁴³ Iza svega stoji ogroman potencijal za razvoj turizma zasnovan na kulturno-povijesnoj baštini i narodnoj predaji isto tako u svrhu turizma obnovile bi se tradicionalne neretvanske djelatnosti i zanati. Veliku ulogu u razvoju, kako riječnog tako i ostalih oblika turizma, igra i položaj Neretve. Turisti bi mogli upotpuniti svoj boravak, tako što bi se odmaknuli od gužve i gradske buke te bi mogli istraživati ljepote Neretve, a poslodavcima i turističkim agentima to bi stvorilo mogućnost za dodatnu zaradu i obogaćenje svojih itinerera. Kostur, odnosno začetak turizma već je odavno napravljen safari izletima i kratkim boravcima turista, međutim potreban je daljni razvoj turizma jer daljnja stagnacija ne može nikome pomoći, može samo doći do opadanja već postojeće klijentele i nemogućnost da se privuče nova klijentela. Sve se može postići ako se lokalna samouprava bude držala „Plana razvoja turizma klastera Neretva, 2015-2025“ koji donosi plan razvoja turizma, načine kako će se povećati ulaganje u turističku infrastrukturu i suprastrukturu, načine zajedničkog marketinga za čitavo područje doline Neretve. Ako lokalna samouprava bude imala razumijevanja za ovaj plan i ako ga bude dosljedno provodila, sigurno je da se smiješi bolja budućnost za rijeku Neretvu i cijelu njezinu dolinu.

⁴² Krešić, D., Kunst I., Telišman Košuta N.(2016): Plan razvoja turizma klastera Neretva, 2015-2025., str. 5.

⁴³ Lokalna razvojna strategija lokalne akcijske grupe Neretva, Opuzen 2013., str.19.

8. POMORSKI TURIZAM KAO KONKURENT RIJEČNOM TURIZMU

Pomorski turizam je vrsta turizma koji značajno doprinosi gospodarskom rastu Republike Hrvatske te je jedan od glavnih čimbenika dolazaka brojnih turista. Velika posvećenost ovoj vrsti umanjuje i posvećenost drugim vrstama turizma pa tako i riječnom turizmu, kao manje razvijenoj vrsti. Sunce i more i dalje pariraju inozemnim konkurentnim državama kao što su Španjolska, Francuska i Italija upravo zbog ponude prirodnih bogatstava. Pomorski turizam utječe na razvoj drugih vrsta turizma kao što su nautički, zdravstveni i brojni drugi. Sve snage i prilike dovode i do brojnih slabosti i prijetnji, ali se osjeti uvelike razlika u razvoju i posvećenosti. Dok se turizam na moru i uz obalu iz godine u godinu razvija, zapostavljaju se one kontinentalne ljepote i mogućnosti, a među njima je riječni turizam koji ima potencijala ali se slabo ulaže u njega. Potrebno je pronaći neku ravnotežu, a kvalitetno planiranje unutar prostora je jedan od preduvjeta za dugoročan, kvalitetan i održiv razvoj turizma. Danas pomorski turizam ako nije održiv devastira prirodu, a rezultat će biti gubitak interesa za takvom destinacijom. Potrebno je adekvatnim razvojnim strategijama turizma i ukupnog gospodarstva očuvati okoliš, omogućiti razvoj, osigurati zapošljavanje i spriječiti onečišćenje. Međutim, prepreka uspješnom razvoju pomorskog ekoturizma je siromaštvo, starost i neobrazovanost stanovništva, nejednaka raspodjela dobiti od pomorskog turizma, te socijalna diferencijacija, no uza sve nedostatke on uspijeva širiti se i povećavati promet iz godine u godinu. Treba pronaći zlatnu sredinu između pomorskog turizma i razvoja ostalih potencijalnih oblika turizma, u svrhu širenja izvorne raznolikosti. To zahtijeva dugoročna istraživanja, te suradnju i jednaku raspoređenost i posvećenost.

9. ZAKLJUČAK

Turizam 21. stoljeća je u suprotnosti stresu, žurbi i cijelom teretu urbane civilizacije. To je formula koja sadrži mješavinu kulture, avanturizma i naturalizma. Turizam je definitivno jedan od gospodarskih sektora koji ostvaruje najbrži rast i donosi određene beneficije. Kada se govori o riječnom turizmu, može se primijetiti da je on manje zastupljen, odnosno nije toliko razvijen koliko bi mogao biti. Moderni turista nije više osoba koja putuje da bi negdje išao ili da bi se divio moru ili rijeci koja samo teče. Potrebno je osmisliti nove načine kako privući takvu osobu u krajeve koji su manje razvijeni. Riječni turizam je jedan od vrsta selektivnih oblika koji ima potencijala i to velikih da se izdigne iznad onih popularnijih. Hrvatska je zemlja s očuvanim rijekama i netaknutom prirodom te može napredovati i pružiti mnogo budućim turistima, a istovremeno riječni turizam treba biti odgovoran turizam koji će se prijateljski odnositi prema prirodnoj baštini. Vidljivo je da su rijeke važan, ali iznenađujuće zanemaren aspekt globalne turističke industrije. Ipak, one su temelj mnogih ekosustava koji podupiru ekoturizam i druge rekreativne aktivnosti. Pružaju mogućnosti za uživanje, odmor, rekreaciju, ali su i mjesto na kojem se odvijaju i krstarenja. Posljednjih godina potražnja za krstarenjima bilježi porast pa se pojavljuje i rast kapaciteta u broju brodova te djelovanja brodarskih kompanija specijaliziranih za krstarenja europskim rijekama. Osim svih prednosti i mogućnosti kojih je čovjek svjestan, tu postoje i brojne mane. Rijeke su same po sebi osjetljive na ljudsku intervenciju i u mnogim riječnim sustavima ekosustavi koje podupiru, pokazuju značajan stres zbog pročišćavanja sliva, zagađenja, izgradnje brane i drugih oblika ljudske intervencije. Za razliku od pomorskog turizma koji ima dobru povezanost sa ostalim zemljama, kod riječnog turizma ta je povezanost slabija zbog nedovoljnog ulaganja i zanemarivanja mogućih napredovanja, po tom pitanju. Ulaganje u ovakvu vrstu turizma zahtjeva velika sredstva, to podrazumijeva izgradnju riječnih luka, pratećih sadržaja i dobra povezanost sa destinacijama koje imaju odgovarajuće kapacitete za dolazak turista, ali uz pravi način se može postići profitabilnost. Hrvatska je atraktivna i prepoznatljiva destinacija te sa svojim atributima, u ovom slučaju rijekama, predstavlja veliki potencijal za razvoj i uspjeh u ovoj vrsti turizma. Nažalost, ono donosi i negativne učinke već navedene, poput zagađenja okoliša. Pronalaženje rješenja kako bi se negativni učinci sveli na minimum je od velike važnosti. Za razvoj je potrebna dobra organizacija ponude te pravilno upravljanje resursima.

LITERATURA:

1. Benić, I. (2011): „Utjecaj pomorskih krstarenja na turističku destinaciju“, Poslovna izvrsnost Zagreb, god. 5, br. 1.
2. Blažević, B., ; Turizam u gospodarskom sustavu, Fakultet za hotelski i turistički menadžment Opatija, Opatija, 2007.
3. Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu 2011.
4. Ibidem, str. 87. prema Krech i Krutchfieldu, 1973.
5. Karlić B., Biseri Jadrana, Delta Neretve, 2010.
6. Krešić, D., Kunst I., Telišman Košuta N. (2016): Plan razvoja turizma klastera Neretva, 2015-2025.
7. Prideaux B., Cooper M., River Tourism
8. Proleksis enciklopedija, Rijeke
9. Razvoj tržišta riječnih krstarenja, pregledni članak, Sveučilište u Dubrovniku
10. Ružić, P., ; Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, 2009.

INTERNET IZVORI:

<https://repositorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:1084/preview>

<https://vsmti.hr/predmet/rijecni-turizam/>

<https://hrturizam.hr/kruzing-turizam-u-vukovaru-san-ili-java/>

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52876>

<http://hotspots.net.hr/2012/05/neretva/>

https://www.researchgate.net/publication/230582421_River_Tourism

POPIS SLIKA:

Slika 1. Hidrografska karta

Slika 2. Krstarenje Dunavom

Slika 3. Učestalost dolazaka u Hrvatsku

Slika 4. Drava

Slika 5. Plovni putovi rijeka Drave, Kupe, Save i Dunava

Slika 6. Rafting na rijeci Cetini

Slika 7. Dolina rijeke Neretve

Slika 8. Foto-safari Neretva

Slika 9. Vožnja tradicionalnom neretvanskom lađom

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Riječna krstarenja u Hrvatskoj: SWOT analiza

Tablica 2. SWOT analiza riječnih krstarenja na Dunavu i Dravi

POPIS GRAFOVA:

Graf 1. Rast broja novih brodova

Graf 2. Potražnja za riječnim krstarenjima u Europi